

1980. gada martā

num. 27 Latviešu fonda apkārtraksts

PIEŠĶIRUMI – NEPABEIGTIE PROJEKTI

Tālāk minētie gada skaitli apzīmē piešķiruma gadu. Katram projektam minēta neatmaksājama piešķiruma (P) vai aizdevuma (A) summa ASV vai Kanadas (Kan.) dolaros. Ja projekts ir rakstu darbs, tad atzīmēts vai piešķirums ir manuskripta sagatavošanai (M) vai izdošanai (I).

1973

A Grammar of Modern Latvian. T.Fenells (ar H.Gelsenu). 1000 PI (nav izmaksāts)

Ligums bija parakstīts ar "Mounton" apgādu Holandē, bet sakarā ar Ipašnieku mainu grāmata beidzot iznāks 1980.g. Rietumberlīnē. Paredzētas 1200 lpp., varbūt vairākos sējumos. Lai palielinātu metienu, interesenti aicināti drīzumā pasūtīt grāmatu. Adrese: T.G. Fennell, 22 rue Lombardie, 75012 Paris France.

1975

Latviešu pareizrakstības vārdnica. ALA apgāds. 3000 AI (nav izmaksāts,

atsaukts).

Manuscriptu sola gatavu 1980.g. Aizdevuma laika termiņš izbeidzies un nav pagarināts. Iespējams, ka ALA's apgāds vārdnicu iesaista savā mācību grāmatu plānā.

Darbība

The Baltic Area in World Affairs, 1914–1920. E.Aandersons.

4500 PMI (izmaksāts 1000)

Darbs aizkavējies, jo E.Aandersons ir Latvju Enciklopēdijas papildinājumu sējuma redaktors.

1976

Amerikas latviešu ģimnazijas skolotāju algas. V.Muižnieks 10.000 P (nav izmaksāts)

Par šo projektu lems nākošajā LF padomes sēdē.

Populārzinātniskās grāmatas bērniem. "Atvases" apgāds.

5800 PI (izmaksāts)

Šajā sērijā iznākušas jau 3 grāmatas; drīzumā iznāks vēl divas.

1977

Latviešu literatūra rietumu pasaule. Valters Nollendorfs.

2000 PM (izmaksāts 200)

Projekts aizkavējies autora darba slodzes dēļ universitātē un AABS. Palīgdarbinieki sārunāti, arī sekretāre. Izstrādā aptaujas biografiskas un bibliografiskas informācijas savākšanai.

Andreja Jurjāna Latvju tautas mūzika. Roberts Zuika.

3500 PM (izmaksāts 1000)

Krājuma fotokopija atrodas pie L.Apkalna. Projekts aizkavējies Latvju Enciklopēdijas dēļ.

Latvju dainu izlase ar folkloristiku apceri angļu un latviešu valodā. Bitīte Vinklere.

3000 PM (izmaksāts)

Tautas dziesmu tulkojumi pabeigtī, jāraksta apceres. Darbs pašlaik pārtraukts, jo autore šogad studē folkloru Pensilvēnijas universitātē.

Latviešu imigrācijas sākums Albertas provincē. Pauls Kundzinīš.

700 Kan. PI (izmaksāts 200)

Manuscripts pie izdevēja R. Krūklīša kopš 1977.g. novembra. Paredzams, ka grāmata iznāks 1980.g. sākumā.

1978

Klausies un lasi. Pasaku grāmatas un skaņu plates komplekts. Uldis Streips.

5000 AI (izmaksāts 4000)

Projekts nokavējies Ziemsvētku pastā pazudušu ilustrāciju dēļ. Komplekts iznāks marta sākumā, un Čikagas Pieciši šo martā vedīs līdz uz Austrāliju.

Longīna Apkalna grāmatas "Lettische Musik" tulkojums. Andrejs Jansons.

1600 PM (izmaksāts)

Tulkotāja Biruta Sūrmane tulkojuma valodu piemēro latviešu

papildskolu vajadzībām. Darba apjoms — 375 lpp. (neieskaitot rāditāju), no tām pārtulkotas 272 lpp.

1979

Jauno skolotāju seminārs. Ilga Grava.

4776 P (izmaksāts)

Seminārs notika "Kursas" novietnē netālu no Sietlas 1979.g. decembra beigās/1980.g. janvāra sākumā. Gaidām darba gaitas aprakstu un izvērtējumu.

"Kā un kāpēc" brīnumgrāmatīnu serija bērniem. Andrejs Olte 1000 PI (nav izmaksāts)

Pirmās grāmatīņas teksts — par dinozauriem — pārtulkots. Cer, ka grāmatīņa iznāks 6 mēn. laikā. Plāno izdot katru gadu pa vienai.

Latviešu videolenšu studija. Jānis Valdmanis.

10.000 Kan. P (nav izmaksāts)

Ar irētiem aparātiem uzņemtas vairākas programmas. Kanadas valdībai pieprasīts \$20.000 pabalsts. No valdības saņemtais pabalsts noteiks kādus aparātus studija varēs iegādāties.

Latvju Enciklopēdijas papildinājumu sējums. ALA Latviešu institūts. (LF piešķirumi arī 1975.—7. gados.)

3000 PM (izmaksāts)

Manuskriptu cer pabeigt 1980. g. Ir sākta korektūru lasīšana.

Latviešu tautas piedzīvojumi mutvārdū dokumentācijā. Sandra Lazdiņa. 4500 P (izmaksāts 2100) (Skat. rakstu 3. lpp.)

Tautas tērpu brunču paraugi. Aina Pūliņa. (LF piešķirums 1978.g.: \$10,000 piecos gados.) 2500 P (1980. gadam, nav izmaksāts.)

6 audējas palīdz. 5 pagastu brunču paraugi noausti, 2 no-pirkti.

1980.g. 1. febr.
Rita Gāle Uibo

PAR APKĀRTRAKSTU

LF apkārtraksts darbosies sekojot demokrātijas pieņemtiem žurnālistikas principiem: Par tā saturu ir atbildīgs redaktors, ne padome, ar nosacījumu, ka apkārtrakstā iespiedis jebkuru padomes apkārtrakstam sagatavotu rakstu. Visu rakstu autoru identitāte būs vienmēr norādīta. Anonīmus rakstus neiespiedis. Rakstos izteiktie uzskati var atšķirties no padomes un redakto-ra uzskatiem.

Padome un redaktors

*

Papildinājums 26. numuram: raksta "Varondarbu" varones un LF dalībnieces" autore ir Dagmāra Vallenā.

Pabeigto projektu sarakstam 26. numurā pievienojami:

1978

Dziesmu spēle-mūzikāls "Spriditis". Andrejs Jansons.

1500 P

Atbalsts izrādes sagatavošanai Nujorkā. Dziesmu spēli sekmiņi izrādīja arī Bostonā un Toronto.

Latviešu mūzikas jaunrade un apdare. M. Štavvers.

300 Kan. PA

Atbalsts mūzikas komponēšanai III Latviešu jaunatnes dziesmu svētkiem 1979.g. Montrealā. 1974

E.Dunsdorfa Latvijas vēstures mācības grāmata. ALA apgāds.

1500 M

Manuskripts pabeigts un gaida iespiešanu.

PAR KO BŪS JĀBALSO 1980. GADĀ?

Juris Petričeks ziņo, ka LF dalībnieku balsošanai 1980. gādā iesniegti 17 projekti, kas pieprasīja \$49.000 piešķirumos un \$35.500 aizdevumos. Četri projekti ir div. līdz trīsgadīgi. Savā š.g. 2./3. marta sēdē Nujorkā padome lems, vai visi ie-sniegtie projekti atbilst LF noteikumiem par dalībnieku balsošanā nododamiem projektiem.

LF DALĪBΝIEKU NEPIEŠĶIRUMI

1979. gada balsošanā piešķiru-mus nesaņēma šādi projekti:

6. Jāņa Mintika pastāvīgā latviešu vēsturiskā izstāde Mil-voku pilsētas mūzejā (iegūva 259 punktus);
7. Rolfa Ekmaņa grāmatas "Latvian Literature under the Soviets 1940—1975" pār-strādāšana latviešu valodā. (233);
8. Valža Bērziņa tautas dziesmu pētišana ar skaitlötāju. (198);
9. Egila Kalmes "In the Sha-dow of Freedom" — romāns par latviešu legionāriem gūs-tā. (180);
10. Mārtiņa Stauvera latviešu mūzikas jaunrade un apdare (171);
11. Andreja Jansona jauno komponistu jaundarbu koncerts. (169);
12. Latviešu koru apvienības ASV prof. Jāzepa Vitola ko-ra dziesmu krājums (168);
13. Zentas Mauriņas fonda Zen-tas Mauriņas Kopotu rakstu pirmās grāmatas izdošana. (132);
14. ALA Latviešu institūta latviešu mūzejs un kultūras krātuve Vašingtonā (109);
15. Ā. Ābeles piemiņas fonda Ā. Ābeles dziesmu krājums "11 tautas dziesmu solo balsij ar klavieru pavadijumu un dzie-damiem angļiski tulkošiem tekstiem" (67);
16. Latviešu mākslinieku savienības Austrālijā grāmata "Latviešu mākslinieki Aus-trālijā" (59);
17. Elmāra Medna šacha pa-sniegšana latviešu skolās, nometnēs un pulciņos (54);
18. ALA Latviešu institūta latviešu kultūras vērtību krātuve Nujorkā. (48);
19. Eduarda Pētersona pētījums par zviedru kultūras darbu Latvijā 17. gadsimtā (45);
20. Ināras Cedriņas Aleksandra Čaka dzejoļu tulkošana ang-ļiski (19).

ATMIŅAS LENTĒS

Jo vairāk es klausos atmiņu stātos, jo lielāka ir mana apbrīna ne tik vien par mūsu vecākās paaudzes latviešu pārdzīvojumiem, bet arī par viņu stipro un možo garu astoņdesmit pat deviņdesmit gadu vecumā.

Pagājušo rudenī pavadīju intervējot vecākās paaudzes latviešus vidienē un austrumkrastā LF atbalstītā projekta "Latviešu tautas pārdzīvojumu mutvārdu dokumentācija" ietvaros. Esmu noklausījusies un ieskanojuši lentes 36 personu atmiņas, pārdomas, dažreiz pat sirdsdziļus klāstus Bostonā, Filadelfijā, Grandhēvenā, Grandrapidos, Kalamazū, Milvokos, Nujorkā un Vašingtonā.

Isākā intervija ir ilgusi stundu. Parasti runājam vairākas stundas un dažreiz intervija ilgst vairākas dienas. Kāds ļoti enerģisks stāstītājs ierunāja sešas stundas vienā laidā. Intervējamos parasti satieku pirmo reizi mūžā, bet pēc intervijas mūsu starpā ir nodibinājusies draudzība, jo dažās stundās ir izklāstīts tik daudz no personīgās dzīves.

Personām, kuras intervēju, jautāju par spilgtākām atmiņām no viņu bērnības, no 1905.g. revolūcijas laika, skolas gadiem, bēgļu un kara gaitām Pirmā pasaules kara laikā, pirmiem pēckara gadiem un dzīvi Latvijas brīvības laikā, krievu un vācu okupācijas laikā, bēgļu gaitās, dzīvi nometnēs un iedzīvošanos ASV.

Sekoju mutvārdu vēstures principiem, ko pielieto plaši atzīta Kolumbijas Universitātes Mutvārdu Vēstures Programma. Katrai intervējamai personai izveidoju individuālu jautājumu konceptu, kas atbilst šīs personas piedzīvojumiem. Mēģinu izvēlēties personas no dažādiem pieredzes laukiem.

Dažu intervēto personu pierede ietver Sibīrijas mežus un klajus. Par piedzīvojumiem izsūtījumā esmu intervējusi Milvokos Mariju Hartmani, izsūtīta

1941. gadā, Nujorkā Artūru Padegu, izsūtīts 1945. gadā un Jūliju Trautmani, izsūtīta 1949. gadā.

Mums trimdā dzimušai paaudzei bieži liekas pilnīgi neapstverams, ka, piemēram, Trautmaņa kundze Pirmā pasaules kara bēglu gaitās Krievijā ir vadījusi dzelzceļa piestātnes ēdnīcu Permā un reiz pasniegusi pusdienas Trotskim. Viņastēvs, esot Pikšās, bijušā valsts prezidenta Kārla Ulmaņa ģimenes mājās, auklējis mazo Kārli!

Artūrs Padegs, kurš Pirmā pasaules karā bija rotas komandieris, ļoti spilgti atstāstīja strēlnieku likteņus Cara Armijai atkāpjoties un Sarkanai Armijai formējoties. Padega kungs arī aprakstīja savu piedalīšanos Brīvības cīņās.

Oskars Jirgensons stāstīja, ka viņa vienības štābs esot kara laikā novietots muižā, kur dzīvojis mācītājs Andrievs Niedra. Sestdienas vakaros abi esot gājuši pie dzirnavnieka kārtis spēlēt.

Petrogradā 1917. gada revolūcijas laikā, Augustam Annusam vajadzējis pārtraukt mākslas studijas un atstāt pilsētu, jo pēc tam, kad viņa ģimenes pēdējā zirņu spaini iemetušies tārpi, vieniem draudējis bads. Prof. Annus ļoti interesanti aprakstīja sadzīvi un darbību Latvijas Mākslas Akadēmijā un mākslinieku biedrībās.

Kārlis Rabācs stāstīja, ka viņš kā mazs zēns pieaugušiem palidzējis trīt nažus, ar kuriem aizsargāties no "Melnās Sotonās". 17 gadu vecumā Rabāca kungs cīnījās Skolnieku rotā. Pirmajā kaujā nošāva viņam blakus guļošo draugu. Rabāca kungs arī aprakstīja avižniecības attīstību Latvijas brīvības laikā, okupācijas laikā un trimdā.

No personām, kuras esmu intervējusi, vistālāk pagātnē atmiņas sniedzas Elfridai Plūdonei, Viļa Plūdonai sievai, kura ir Žirgata 95 gadniece. Viņa stāstīja, ka esot iepazinusies ar savu vīru,

kad bijusi 12 gadus veca skolniece un viņš jauns skolotājs. Vasara tuvojoties, Plūdonis starpbridi piesaucis viņu pie sava galda un jautājis, vai vasarā viņa viņam rakstīšot. Plūdonā kundze atbildējusi jā, pie sevis domādama, kā nu skolotājam nerakstīt. Tad viņš esot lūdzis vai skolniece būšot viņa dzīves biedre. Skolniece esot tāpat aiz pienākuma atbildējusi jā, bet tikai vēlāk uzzinājusi, ko tas Isti nozīmē.

Varetu vēl pieminēt Annu Stundu un Alīsi Osi-Stundu, kuras stāstīja par savu draudzību ar Aspaziju. Anna Īdre, bijušā valsts prezidenta Gustava Zemgaļa meita, stāstīja par dzīvi Rīgas pilī.

Pašlaik noklausos ieskaņotās interviju lentes un sāku izrakstīt visinteresantākos un nozīmīgākos notikumus interviju kopsavilkuma publikācijai. Pavasarī domāju intervēt vēl vismaz 24 personas.

Sandra Lazdiņa

"SĒKLAS NAUDA"

Beverīnas vasaras vidusskolai padome, savā 1979. gada 1./2. decembra sēdē Nujorkas DV nāmā, piešķīra \$800 jaunam sa biedrisko zinību kursam "Ievads vadības mākās". Kursu sagatavos un vadīs Jānis Mateuss (no Montrealas; ir bijis grupu, nodarbību vai nometņu vadītājs Tērvetes nometnē, Nujorkas ev. lut. draudzes nometnē, Beverīnā, 2X2; vadījis audzinātāju sagatavošanas kursus Montrealā). Kursu pasniegs Beverīnā, š.g. augusta pirmajās divās nedēļās. Padome lūdz J.Mateusu izvērtēt kursa sekmes un sagatavot arī citām skolām un nometnēm nodarīgus materiālus par vadības māku.

Sakarā ar pieprastjumu piešķirt iespējami lielu sēklas naujas summu Zentas Maurīnas kopoto rakstu izdošanai padome nolemj no Z.Maurīnas fonda pieprasīt sīkāku un precīzāku informāciju.

Dalībnieki

JAUNI DALĪBΝIEKI UN JAUNI TŪKSTOŠNIEKI

Kopš 26. apkārtraksta iznākšanas 1979. gada oktobri līdz 1980. gada 2. janvārim LF iestājušies 11 jauni dalībnieki:

- 792 Gobiņš, Ojārs un Maija Munster, Vācijā
- 793 Mazutis, Juris un Ingrīda Ottawa, Ont.
- 794 Blukis, Lūcija Palo Alto, CA
- 795 Roseville, NSW, Austr.
- 796* Zālīte, Jānis (miris)
- 797 Daugavas Vanagu Apvieņiba Linkolnā, Lincoln, NE
- 798 Stud-tu korp. Fraternitas Metropolitana 55 g. atcerēi
- 799 8. Rietumkrasta latviešu dziesmu svētku rīcības komiteja San Francisco, CA
- 800* Harju, Arvīds un Hedvīga New York, NY
- 801* Rusley (Rusleja), Antonija Brooklyn, NY
- 802 Norvels, Jānis Pierrefonds, Que.

Kopš 26. apkārtraksta iznākšanas LF tūkstošnieku skaits līdz š.g. 20. janvārim palielinājies par 7 kontiem:

- T259 Valdmanis, Jānis un Ilze Hamilton, Ont.
- T260 Zariņš, Aleksandrs un Olita Engadine, NSW, Austr.
- T261 Zālīte, Jānis (miris)
- T262 Albertiņš, Rūsiņš un Daina Naperville, IL
- T263 Irbe, Viktors un Renāte Bronx, NY
- T264 Harju, Arvīds un Hedvīga
- T265 Rusley (Rusleja), Antonija

VAI JŪS ZINIET VIŅU ADRESES?

Ja jums ir zināms sekojošo LF dalībnieku adreses, lūdzu tās ziņot LF padomes sekretāram S. Dulevskim.

- 591 Cirulis, Jēkabs Lansing, MI
- 88 Jansone, Inese Minneapolis, MN
- 201 Korsta, Anda Chicago, IL
- 303 Kukainis, Mintauts Louisville, KY
- 280 Osis, Alise Kalamazoo, MI
- 347 Razevska, Bernadette Seattle, WA
- 231 Sedliņš, Kārlis Kalamazoo, MI
- 170 Siksna, Valda Toronto, Ont.
- 279 Stunda, Anna Kalamazoo, MI
- 498 Villa, Aina Toronto, Ont.
- 304 Zāgeris, Ivars un Anna Falls Church, VA
- 294 Zobs, Kārlis Walpole, NH

AICINĀJUMS VISIEM

Lūdzu piedalaties apkārtrakstā ar saviem rakstiem, komentāriem, kritiku! Lieliska izdevība mazliet palielināt jūsu mazās iespējas rakstīt latviski!

Man vajadzīgas LF gimeņu biografijas (sk. sikāku aprakstu 25. numurā un paraugus 26. numurā.)

Studējošie un citi var pētīt un risināt latviešu kultūras un izglītības problēmas. Rezultātu varētu rasties raksti, kas iespiežami vai izlietojami kādā kursā kā domraksts ("term paper") vai pat kā diplomdarbs, zinātniska grada iegūšanai. Šādu rakstu LF dalībniekiem lietderīgus kop-savilkumus varētu iespiest apkārtrakstā. Apkārtrakstam gatavojojat materiālus par vidusskolas vecuma jauniešu latvisko izglītību, redzu, ka grūti dabūt esošus datus, ka vajadzīgu datu nav, ka maz domājam par mūsu problēmām plašākā perspektīvā un tālākā nākotnē, ka neizmantojam visas iespējas sadarboties, u.t.t. Uz trūkumiem un problēmām tiks aizrādīts apkārtraksta nodaļa NĀKOTNE. Meklējiet tur tematus rakstiem! Nāciet talkā rast atbildes un risināt problēmas.

REDAKTORS

Nākotne

Praktisku apsvērumu dēļ, šai nodaļai paredzētos rakstus parasti iespiedīsim kārtējos apkārtraksta numuros. Speciālnumurus izdosim tikai tad, ja būs sakrājies par daudz rakstu šai nodaļai. Tas nozīmē, ka raksti par noteiktiem tematiem, piemēram, par vidusskolas vecuma jauniešu latvisko izglītību, bus izkaisiti vairākos apkārtraksta numuros. Lasītājiem ieteicu apkārtraksta numurus uzkrāt pārlasišanai pirms gadskārtējā balsojuma par piešķirumiem.

Redaktors

RESURSI VIDUSSKOLĀM

Mums, ārzemēs dzīvojošiem latviešiem, vidusskolu un pilna laika ģimnāzijas Minsterē vispār nebūtu, ja nebūtu skolēnu, skolotāju un audzinātāju. Mūsu skolas būtu daudz sliktākas, ja tām nebūtu vecāku un sabiedrības atbalsta, mācības līdzekļu, naudas, administrātoru un, jo īpaši vasaras vidusskolās, saimniecisko darbinieku un, visbeidzot — telpu.

No minētajiem, vidusskolām vajadzīgajiem resursiem, še apskatīšu dažus, kuru sagādāšanā LF varētu spēlēt kādu lomu. Neapskatīšu administrātorus, saimnieciskos darbiniekus un telpas. To sagādāšana tikai netieši veicina LF mērķi atbalstīt latviešu kultūru un izglītību. Sagādāšana arī ir katrai skolai īpatna problēma, ko vislabāk risināt ar vietējo, mitnes zemes darba vietas un citur gūto praktisko pieredzi. Turpmākiem apkārtraksta numuriem atstāšu plašāku apskatu par sabiedrības un, jo sevišķi, vecāku atbalstu vidusskolām, kā arī par mācības līdzekļiem, kurus lieto mūsu vidusskolās un par to kvalitāti.

Tātad — šoreiz par naudu, skolēniem, skolotājiem un audzinātājiem galvenokārt kvantitatīvi, turpmākajos numuros vairāk kvalitatīvi.

Par vidusskolām un MLG saņēdātajām lielām naudas summām liecina lielās tābeles pēdējā aile. Naudas avotus rāda mazā tābele. Par naudas izlietošanas veidiem vasaras vidusskolās liecina sekojošie piemēri. ASV Austrumkrasta vidusskola "Beverīna" 1978. g.: algas 42%, uzturs 22%, telpu (ieskaitot elektribu, gāzi telefonu) un autobusa ire 17%, mācību līdzekļi 11%, administrācija 4,5% cits 3,5%, no kopējiem izdevumiem \$28,011. ASV Rietumkrasta vidusskola "Kursa": 1978. gadā: algas un cela izdevumi 26%, uzturs 26%, telpu ire 25,5%, mācību līdzekļi 1,5%, administrācija 7,5%, aizdevuma atmaksas 10%, cits 3,5% no kopējiem izdevumiem \$30,664. MLG telpu ire ir 23,5% no izdevumiem.

Vai vidusskolām un MLG ir pietiekami naudas? Cik naudas vajadzētu? Pārliecinošas un kvantitatīvas atbildes šiem jautājumiem nevar dot, jo trūkst attiecīgu pētījumu. Dažas atbildes tomēr ir. Lielas ziemas vidusskolas skolotājs domā, ka nauda nav problēma. No otras pusēs vasaras vidusskolas "Beverīna" un "Kursa" ir atraidījušas skolēnus telpu trūkuma dēļ, skolotāju algas tur ir zemas. Austrālijas vasaras vidusskolā skolotājus vispār neatalgo. Minstres gimnāzijai grūti savākt vācu valdības pieprasito summu no latviešu sabiedrības, tā nevar sagādāt stipendijas trūcīgiem skolēniem no Anglijas. Bet turpmāk vācu valdība sāks no latviešiem prasīt trešo dalu no MLG izdevumiem, t.i., gadā ap \$170.000 vairāk nekā līdz šim. ASV publiskās skolas 1978./79. māc. gadā izdeva \$11 par skolēnu dienā (sal. ar 7. aili lielajā tabeļā).

Vai vidusskolām un MLG varētu sagādāt vairāk naudas? Cik vairāk? Se atkal trūkst informācijas pilnīgām un kvantitatīvām atbildēm. Bet var lēst, ka ārzemju latviešu sabiedrībai pieder vismaz vairāki simti miljoni do-

laru un zināms, ka mītņu zemju dažādu līmeni valdību rīcībā ir biljoniem dollaru. Tādēļ liecas, ka labi izplānotas, ikgadējas naudas vākšanas akcijas varētu būt ļoti sekmīgas.

Vai vidusskolām un MLG ir pietiekami skolēnu? (Skolēnu skaits 1978./79. māc. gadā rādīts lielajā tabulā. Vasaras vidusskolām ASV pašlaik ir skolēnu pārpilnība. Tā ir, varbūt, galvenā grūtība, ar ko cīnas vasaras vidusskolas ASV. Arī Austrālijas vasaras vidusskolā ir milzīgs telpu trūkums. Tur būvēs trīs jaunas klašu telpas. Toties, Melburnas un citas ziemas vidusskolas varētu uzņemt vairāk skolēnu. Mūsu vienīgajai pilna laika gimnāzijai Minsterē ir bijis akūts skolēnu trūkums: tā nesasniedz vācu valdības pieprasīto skolēnu skaitu. (Centīga jaunu skolēnu vervaļšana ir sekmejusies: 1979./80. mācības gādu Minsterē iesāka 36 jauni skolēni!) Bet arī šogad nav izpildītas vācu valdības prasības: 7.—10. klasēs katrā jābūt 14 skolēnu (ir 6 līdz 11) un 11.—13. klasēs katrā jābūt 11 skolēnu (ir 7 līdz 25). Desmit skolēnu ir sagatavojanās grupā (4.—6. klasses).

Vai vidusskolās varētu būt vairāk skolēnu? Visprecīzāk šo jautājumu varu atbildēt par ASV, balstoties uz ALA's Izglītības biroja datiem par skolēnu skaitu katrā pamatskolas klasē katrā mācību gadā, sākot ar 1967./68. un beidzot ar 1977./78. No šiem datiem var aprēķināt, ka vidusskolas vecuma jaunieši, kas pabeiguši latviešu pamatskolu bija: 1972./73. mācības gadā — 645 (266), 1977./78. m.g. — 531 (419). (Iekavās ir vidusskolas skolēnu skaits attiecīgā mācības gadā.) Tālāk var aplēst šādu jauniešu skaitu, ielēdot arī caurmēra nobirumu, kas pamatskolas notiek, pārejot no vienas klases otrā (ap 4%): 1979./80. m.g. — 480 (vidusskolas ap 490), 1982./83. m.g. — 400, 1985./86. m.g. — 330. Šie skaiti liecina, ka vidusskolu skolēnu skaits ASV šodien ir sa-

sniedzis vidusskolai sagatavoto jauniešu skaitu. (Līdzīga situācija ir Melburnā un Sidnejā.) Šie skaiti nozīmē, ka, apstākļiem nemainoties — vidusskolas skolēnu skaits ASV turpmāk samazinātos par ap 5% gadā. Kanādas skolās no 1964./5. līdz 1975./76. mācības gādam skolēnu skaits samazinājās par vairāk nekā 50%, bet pēdējos piecos gados tas nostabilizējies uz apm. 360 pamatskolās un 130 vidusskolās.

Liekas, ka Vācijā pamatskolas/papildskolas vairs nedarbojas; Anglijā tādas ir sešas ar apmēram 100 skolēniem. Zviedrijā ir četras skolas (piekto pašlaik organizē) un izmanto iespēju divas stundas nedēļā mācīties latviešu valodu zviedru skolās. Šī situācija vismaz daļēji izskaidro Minstres gimnazijas mazo skolēnu skaitu.

Protams, vidusskolās mācās un turpmāk varētu mācīties vēl vairāk jauniešu, kas nav beiguši latviešu pamatskolu. (1979.g. vasarā "Beverīnā" tādu bija ap 20%.) Piemēram, ASV 1985./86. m.g. būs ap 110 vidusskolas vecuma jauniešu, kas ir gājuši pamatskola vienu līdz septiņus gados, bet to nav beiguši. A. Liepkalns reiz aplēsa (sk. Archīvs XVII, 123. lpp.), ka Bostonas latviešu skolas apmeklē ap 60% no visiem latvisko ģimenēm bērniem. Pieņemot, ka šis procents ir zemāks vidusskolas vecuma jauniešiem un ka tas gads gadā kritas, varam lēst, ka 1985./86. m.g. ASV būs ap 1000, un visā brīvā pasaule ap 2000 vidusskolas vecuma jauniešu ģimenēs, kas sevi uzskata par latviešiem. Prof. Dunsdorfa aplēse, ka ap 10% no visiem latviešu izcelsmes bērniem apmeklē latviešu skolas (sk. Archīvs XVII, 117. lpp.), pielietota vidusskolas skolēnu skaitam, kas atrodams lielajā tabeļā, latviešu izcelsmes vidusskolas vecuma jauniešu skaitu pasaule vērtē uz nepilniem desmit tūkstošiem.

Aprakstītie dati ļauj droši sezināt, ka vidusskolām latviešu

PĀRSKATS PAR TRIMDAS VIDUSSKOLĀM 1978./79.
MĀCĪBU GADĀ (SĀKUMS I. VII)

Valsts skolas veids	Skolu skaits	Skolēnu skaits	Mācību dienas gada	Pedagoģu skaits	Ped. sk.	Izdevumi ASV \$		
						Skol. sk.	Par skolēnu dienā	Kopā
Austrālijā								
ziemas	4	143	36	28	0.20	3.9 ? h	14 000 ? h	
vasaras	1	82	22	20	0.25	3.11 h	5 610 h	
kopā	5	225		48			20 000 ? h	
ASV								
ziemas	12a	161	31.5	51	0.32	3.7; 4.9; 7 li	25 000?	
vasaras	3	306 c	42 f	72	0.23	10.2 j. 10.7 k	131 000?	
kopā	14	467 d		110 ?			156 000 ?	
Kanāda								
ziemas	4 b	131	35 ?	27 ?	0.2 ?	3?	14 000 ?	
Venecuēla								
ziemas	1	8	35 ?	2 ?	0.25	4.9 ?	1 400 ?	
Vacīja								
pilna laika gimnāzija	1	71 e	230	13	0.18	30m	535 000 m,n	
Pasaule	25	902		200 ?			726 000 ? p	

- (XXX) — netieši aprēķināts, aptuveni skolēnu skaits
? — šis skaitlis iegūts vispārinot, proporcionāli skolēnu skaitam,
datus par dažām skolām vai par dažām zemēm.
a — 7 ir vidusskolu klases pie pamatskolām
b — ieskaitot vienu neklāties skolu.
c — 1979.g. vasarā 345
d — Ap 10% iet ziemas un vasaras vidusskolās.
e — 7 klases, no 7. līdz 13., plus sagatavošanas grupas
f — "Kursā" 35 dienas. Dienu skaits, ko skolēni pavada kopā,
kaut arī ārpus klasēm.
g — Vajadzīgais skaits, ja katrs skolotājs un audzinātājs māca
piļnu mācības gadu. MLG nav ieskaitīti audzinātāji internātā. ASV vasaras
vidusskolās 1978.g. 120 pedagoģi katrs caurmērā strādāja 25 dienas.
h — Austrālijas \$ 1 atbilst ASV \$ 1.10
i — Bronkas, Klivlandes un Longailendas vidusskolās
j — "Beverīna", neieskaitot pārtiku
k — "Kursa", neieskaitot pārtiku
m — 1 DM ASV \$ 0.55
n — Latviešu devums ir ap \$ 65000. Pārejo summu dod Vacījas
Federālā un Ziemeļreinas-Vestfāles valdības. Ire par gimnāzijas
telpām ir ap \$130 000 gada.
Blakus gimnāzijai pastāv internāts, kas gadā izmaksā \$500 000
(tno vecākiem \$195 000, latviešu ziedoņumi \$55 000, pārejais no
vācu valdības).
p — ap \$250 000 ir latviešu devums.

IENĀKUMU AVOTI: DAŽI PIEMĒRI

	Ienākums, ASV \$	Avoti		
		Skolas maksas	Ziedoņumi	Citi
Melburnas latviešu vidusskola	6940	53%	5%	42% a
Klivlandes latviešu ev. lut. draudzes skola	ap 3000	70% b	30%	—
Austrumkrasta vasaras vidus- skola "Beverīna"	28,301	71%	28%	1%
Rietumkrasta vasaras vidus- skola "Kursa"	36,228	50%	47%	3%

a — Viktorijas pavalsts Izglītības departaments.
b — Longailenda — 16%, Oklande — 40%

PIEZĪMES: "Skolas maksas" ir galvenokārt skolēnu vecāku
finansījais devums skolām, bet tur ietilpst arī stipendijas, kurus
skolēniem piešķir organizācijas. MLV "skolas maksas" ietilpst
arī ienākumi no skolas sarīkojumiem, kurus galvenokārt apmeklē
skolēnu vecāki un radi. "Ziedoņumi" ir latviešu organizāciju un.
mazākā mērā, individu devums vidusskolām.

jauniešu, gan dažādās gatavības pakāpēs, trūkums nebūs kri-
tisks nākošajos desmit gados. Labākai nākotnes darba plāno-
šanai vajadzētu izstrādāt labā-
kas (piem., būtu jāizlieto dzim-
stības dati) šī resursa aplēšanas
metodes. Vajadzēs arī iedarbi-
gus veidus kā pārliecīnāt jaunie-
šus un viņu vecākus, vispirms,
sagatavoties vidusskolām un
tad, tās apmeklēt.

Jo sevišķi iedarbīgos veidus
pašlaik vajaga MLG. Vācieši sa-
gaida, lai 65—70% no MLG sko-
lēniem būtu no Vācijas. Tas no-
zīmē, ka nākošā mācībgadā va-
jadzīgi 20—25 skolēni no Vācī-
jas, t.i., apmēram trešdaļa no
gimnāzijas vecuma latviskiem
bērniem Rietumvācijā. Ja nāko-
šā gadā izdots izpildit vācu val-
dības prasību par minimālo sko-
lēnu skaitu katrā klasē, tad turp-
māk katru gadu vajadzētu ap 12
jaunu skolēnu no Vācijas. MLG
potenciālo skolēnu skaitu samaz-
zina, vispirms augstās prasības
Vācijas gimnāzijās un, vēl vai-
rāk, papildskolu apsīkums Vāci-
jā. 1979. gada vasarā, ar pirmo
Eiropas vasaras skolu, MLG da-
lēji mēģināja atvietot papildsko-
las. Vairāk stipendiju internāta
maksājumiem palielinātu skolē-
nu skaitu no aizjūras un no Eiro-
pas zemēm, kas nepieder Eiropas
saimnieciskai apvienībai (piem.,
Zviedrija). Skolēni no
Eiropas saimnieciskās apvienī-
bas zemēm saņem daļējas vai
pilnas stipendijas no savām val-
dībām.

Vai vidusskolām ir pietiekami
skolotāju un audzinātāju? Vai
to varētu būt vairāk? (Audzinā-
tāji vasaras skolās vada nodar-
bības ārpus klasēm, pārzina
naktsmitnes, utml.) Šie jautāju-
mi saistīti ar jautājumu par skolo-
tāju trūkumu pamatskolās. Ma-
na rīcībā ir maz datu par šiem
jautājumiem. Lielās tabeles ses-
ta aile rāda, ka pedagogu/skolē-
nu proporcija mūsu skolās ir
augsta. Augsto proporciju dalēji
izskaidro fakti, ka mūsu skolas

nekad nav lielas un daudzas ir pat ļoti mazas (piem., sešas ASV vidusskolās ir mazāk nekā desmit skolēnu katrā.). Vasaras vidusskolās pedagogu kopskaitu palielina audzinātāji. Tātad mūsu apstākļos vajadzīgais skolotāju skaits uz skolēnu ir lielāks nekā mitnes zemju skolās. Liekas, ka nespēja šo skaitu sagādāt vismaz daļēji izskaidro pildskolu apsīkumu Vācijā. Uzskatus, ka trūkst (un nākotnē trūks vēl vairāk) skolotāju un ka tiem nepieciešamas labākas kvalifikācijas pedagoģijā un latviskās zināšanās, izsaka ASV un Eiropas, jo ipaši, Anglijas, skolotāji un izglītības darbinieki. No Melburnas turpretim ziņo, ka ir iespējas izvēlēties skolotājus ar labām kvalifikācijām.

Par pūlēm, kas veltītas skolotāju sagatavošanai liecina šādas ziņas. Skolotāju un audzinātāju sagatavošanas kursi ir notikuši Rietummičigenas Universitātē, Kursā, Toronto, parasti ar mazu dalībnieku skaitu. ALA's Izglītības biroja gatavoti kursi nav notikuši intereses trūkuma dēļ. Sidnejas un Melburnas vidusskolās apmāca palīgskolotājus pamatskolām un vidusskolām jaunākām klasēm. Garezera vasaras vidusskolā ir pedagoģijas klase palīgskolotāju sagatavošanai. Beverīnā nākošā vasarā būs kurss "Ievads vadības mācībā". Kursa absolventus sistematiski iesaista skolas audzinātāja darbā. Pagājušā vasarā notika ASV vasaras vidusskolu vadītāju konference, kas ieteica dibināt skolotāju institūtu pie Rietummičigenas latviešu valodas kursiem, kā arī latviešu skolotāju apstiprināšanas komisiju, kas piešķirtu skolotāja tiesības un par to paziņotu sabiedrībai.

Nemot vērā, ka vidusskolas vecuma jauniešu skaits tuvākā nākotnē kritiski nepespaidos vidusskolu pastāvēšanu, skolotāji un audzinātāji varētu būt kritisķais resurss, kas noteic tiklab vidusskolu pastāvēšanu, kā arī pastāvošo vidusskolu potenciāla pilnīgu izmantošanu. Ar šo re-

sursu saistītos jautājumus vajadzētu nopietni pētīt.

Še savāktie dati par vidusskolu resursiem ir nepilnīgi un aptuveni. Nākošā apkārtrakstā rādišu, ka tie tomēr ir derigi vidusskolu nākotnes paregošanai. PBLA Izglītības padome pašlaik vāc līdzīgus, bet augstākas kvalitātes datus. Uldis Blukis

KĀ TURPINĀT BŪT LATVIEŠIEM?

Kā un cik sekmīgi savu vecāku valodu iemācas un saglabā igauņi, latvieši, lietuvieši un citas etniskās grupas Ziemeļamerikā? Kāda ir un kā attīstīt pierības sajūtu savai etniskai grupai? Šiem jautājumiem veltīts "Journal of Baltic Studies", 10. sējuma 1. numurs (1979. gada pavasarī.) Tur atrodam datus par vecāku valodas runātāju procentu dažādās imigrantu pāaudzēs. Tur Solveiga Miezite stāsta par Toronto jauno latviešu pamatskolu "Valodiņu" un par Divreizdivi. Jānis Krēslīnš jr., proponē savu latviskās un etniskās izglītības namu lielpilsētas vidū. Aldis L.Putniņš atklāj, ka latviskie jaunieši Austrālijā un Ziemeļamerikā jūtas pierīgi visādām latviešu grupām tagadnē, pagātnē un nākotnē, izņemot latviešus, kas pašlaik dzīvo Latvijā. Tur varam atrast informāciju sevis salīdzināšanai ne tikai ar lietuviešiem un igauņiem, bet arī ar židiem, ukraiņiem un italieniem.

Reizēm žurnālā atrodamās vērtības grūti atklājamas padara akadēmīkiem parastais stilis, kas slēpj starpību starp svarīgo un nesvarīgo, jauno un daudz reiz dzirdēto. Domāju, ka pūles pārvarāt stila radīto šķērsli, katram atmaksāsies.

"Journal of Baltic Studies" atsevišķus numurus var pasūtīt (cena ASV \$5; čekus rakstīt uz AABS vārda) pie: AABS Executive Office, 366-86th St.,

Brooklyn, NY 11209, USA. Turpat var arī iestāties Baltisko pētījumu veicināšanas biedrībā (Association for the Advancement of Baltic Studies, Inc.). Biedra maksas gadā: ASV \$20, studentiem \$7.50, \$10 pensionāriem. UB

PADOME

Andris Padegs
Priekšsēža vietnieks/Kasieris

Apkārtrakstu
salicis un ziedojojis LF —
laikraksts "Laiks"
iespiest palīdzējis —
Uldis Grava
iekārtojis un viņetes zīmējis —
Uģis Nigals
redigējis —

Uldis Blukis
Chemistry Dept.,
Brooklyn College
Brooklyn, NY 11210
212-859-1336

